

«...οι παγωμένοι κήποι των Βίκινγκς
ανθοβολούν και ευωδιάζουν...».

Ελένη Σαραντίτη:

Βίκινγκς

Οι άνθρωποι του Βορρά

Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ

γράφει ο **Άγγελος Πετρουλάκης**

Η Ελένη Σαραντίτη είναι γνωστότατη από τα βιβλία της για τα παιδιά, τους νέους, τους ενήλικες. Από τα κείμενά της, επίσης, που διδάσκονται στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο. Από την επί χρόνια πυκνή αρθρογραφία της...

Πρόσφατα, όμως, μας χάρισε ένα βιβλίο διαφορετικό. Είναι το «Οι άνθρωποι του Βορρά – Βίκινγκς, η ιστορία τους». Διαφορετικό γιατί δεν είναι ιστορική μελέτη, ή έστω ιστορική καταγραφή, αλλά ιστορικό λογοτέχνημα αξιώσεων.

Με γραφή γοητευτική, αποφεύγει την παράθεση στεγνών ιστορικών στοιχείων, επιχειρώντας να προσφέρει ένα ανάγνωσμα σφαιρικών γνώσεων, όχι μόνο για τους Βίκινγκς, αλλά και την εποχή τους, όπως και, σε αδρές γραμμές, των λαών με τους οποίους ήρθαν σ' επαφή. Η παράθεση άπειρων πολιτιστικών στοιχείων δημιουργεί ένα πανόραμα, από την τέχνη της κατασκευής των ξιφών και μέχρι την ίδρυση των πρώτων πανεπιστημίων στο Βυζάντιο και τον Μεσαίωνα.

Από την προϊστορία των Βίκινγκς, στον κατακτητή και ιδρυτή του κρατιδίου της Νορμανδίας, Ρόλλο, μέχρι την εισβολή τους στο Βυζάντιο, από την ανακάλυψη του Καναδά και τον εποικισμό της Γροιλανδίας, μέχρι τη σφαγή του Γιορκ στην Αγγλία, που θεωρείται το τέλος τους (1066 μ.Χ.), αυτό το πανόραμα ανοίγει στα μάτια του αναγνώστη άπειρες σελίδες πολύτιμων γνώσεων ως προς το πώς διαπλάθεται η ιστορία και ο πολιτισμός του ανθρώπου.

Με εκπληκτική μαεστρία, η συγγραφέας, ξεδιπλώνει σκηνές της καθημερινότητας αυτής της φυλής, χαρακτηριστικά στοιχεία της μυθολογίας της, τη διαδρομή του εκχριστιανισμού της κατά τα τέλη του πρώιμου Μεσαίωνα, τις προς κάθε κατεύθυνση πολεμικές επιχειρήσεις, διανθίζοντας, όλες αυτές τις σκηνές, με πολύτιμες πληροφορίες και αναγωγές του ρόλου τους στη διαμόρφωση της σύγχρονης ταυτότητας των κρατών που διαμορφώθηκαν στην πορεία της ιστορίας.

Ανήσυχτοι άνθρωποι και παράτολμοι, οι Βίκινγκς, έφτασαν, εκτός από τη Αμερική, μέχρι το Ουζμπεκιστάν και την Περσία, την Ισπανία και τις ακτές της Αφρικής, μεταφέροντας τον πολιτισμό τους – συν τοις άλλοις – αλλά καιμπολιαζόμενοι από τους πολιτισμούς που συναντούσαν.

Στο οπισθόφυλλο, διαβάζουμε για τους Βίκινγκς:

«Έζησαν περιβαλλόμενοι από την ερημιά της παγωμένης θάλασσας σε μια γη άγονη. Αιώνες πάλευαν με θηριώδεις, ατελείωτους χειμώνες ή απολάμβαναν σύντομα, μα πάμφωτα καλοκαίρια. Χαίρονταν την κοινότητα και την ισότητα. Με τους θεούς τους αισθάνονταν σχεδόν συγγενείς. Αγαπούσαν με πάθος την ελευθερία, τους θαύμαζαν για τη ρώμη τους και επρόκειτο για καλούς και συνετούς οικογενειάρχες. Αγωνίζονταν στη σφαιροβολία, στην τοξοβολία, στην κολύμβηση, στην ξιφασκία. Όταν αισθάνθηκαν να τους καλούν οι θαλάσσιοι δρόμοι, ανταποκρίθηκαν με τα ταχύτατα, ευέλικτα πλοία τους και τις πανάρχαιες γνώσεις τους του καιρού και του υγρού στοιχείου δεν άργησαν να γίνουν οι κυρίαρχοι του υδάτινου κόσμου, όπως και σημαντικών εκτάσεων γης.

»Έπλευσαν όλες σχεδόν τις θάλασσες και όλους τους μεγάλους ποταμούς. Αδίστακτοι και απρόμητοι στις επιθέσεις τους –δε γνώρισαν φόβο ποτέ–, ευπροσάρμοστοι συν τω χρόνω, ρίζωσαν στους τόπους που κατάκτησαν και αγάπησαν. Δημιούργησαν αποικίες, έγιναν άρχοντες σε χώρες της Ευρώπης, γεωκλήμονες, διοικητές, στρατηγοί, πρίγκιπες, καλλιτέχνες, βασιλείς, ιστοριογράφοι, επιστήμονες. Το 930 ίδρυσαν στην Ισλανδία το Αλθίνγκι, το παλαιότερο κοινοβούλιο στον κόσμο. Εκείνο δε που έχει εντυπωσιάσει ιστορικούς, αρχαιολόγους και κοινωνίες ολόκληρες είναι ο εποικισμός της προκολομβιανής Αμερικής από ομάδες Βίκινγκς, ήδη από τα τέλη του 9ου αιώνα...»

Η Ελένη Σαραντίτη προσφέρει πυκνή γνώση για τη συναρπαστική ιστορία και τη δράση των Βίκινγκς, αναπλάθοντας μια άγνωστη πλευρά μιας ολόκληρης εποχής του ανθρώπινου πολιτισμού. Προϊόν μελέτης και έρευνας, το βιβλίο αναφέρεται στην προέλευση, την καταγωγή, τον πολιτισμό, τα ταξίδια και τις επιδρομές τους, επιχειρώντας, παράλληλα, βαθιές τομές στη σκανδιναβική μυθολογία, τις έδδα και τις σάγκα, που παρέχουν πολύτιμα στοιχεία για μια φυλή που είναι να θεωρείται, μόνο, βάρβαρη και πολεμοχαρής.

Ως προς την προέλευση του ονόματος “Βίκινγκς” οι ιστορικοί διχάζονται: Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι η λέξη συνδέεται ετυμολογικά με τα ουσιαστικά “vikingr”, που σημαίνει πειρατεία, επιδρομή, και “vikingr”, το οποίο ερμηνεύεται ως επιδρομέας ή πειρατής. Οι περισσότεροι, όμως, πιστεύουν ακράδαντα ότι το όνομα προέρχεται από την αρχαία νορβηγική λέξη “vig”, η οποία σημαίνει μάχη, αγώνας. Τέλος, πλήθος μελετητών των ηθών και του καθημερινού βίου των αρχαίων Σκανδιναβών, είναι απολύτως βέβαιοι ότι το όνομα των Βίκινγκς προέρχεται από την πανάρχαια, επίσης νορβηγική, λέξη “vik”, που ερμηνεύεται ως κόλπος.

Ήταν άνθρωποι που όταν δεν ταξίδευαν, ζούσαν χειμώνα-καλοκαίρι, όλες δηλαδή τις περιόδους του χρόνου, σε κόλπους. Στους κόλπους έκτιζαν τα σπίτια τους, τα οχυρά τους, εκεί ασφάλιζαν τις οικογένειές τους, στους ήρεμους κόλπους επέλεγαν να απολαύσουν τη γαλήνη και όλα όσα προσφέρει μια καλή ζωή όσο βέβαια το επέτρεπαν οι δύσκολες, κάποτε και αβάσταχτες, καιρικές συνθήκες. Στους κόλπους εξέτρεφαν τα ζώα ή καλλιεργούσαν σιτηρά. Στους κόλπους ίδρυσαν τα χωριά και τους οικισμούς τους και εκεί απολάμβαναν τη θαλπωρή των σπιτιών τους που ήταν οικοδομημένα από υλικά της γης τους και μονωμένα με τύρφη.

Τα καλοκαίρια αγωνίζονταν στη σφαιροβολία, στην τοξοβολία, στην κολύμβηση, στην ξιφασκία. Στη γαλήνη των κόλπων οργάνωναν ανυπόμονα, και προσεκτικά μελετούσαν τις καινούργιες εξορμήσεις τους. Έπειτα από κάποιο διάστημα οικογενειακής και κοινωνικής γαλήνης, η καρδιά τους ξεσπασμόνιζε και τα όνειρά τους μύλωνταν βίαια και αναμπετάκτα ως να

οικογενειακής και κοινωνικής γαλιηής, τη καρδιά τους ζεσταίνοντας και τα όνειρά τους γίνονταν βίαια και ανυποστάκτα ως να “βάλουν πλώρη”. Όταν ένωσαν ότι τους καλούν οι δρόμοι τής θάλασσας, με τα ταχύπλοα και ευέλικτα πλοία τους, τις αρχαίες γνώσεις τους για τη θαλασσοπλοΐα, έγιναν, ομολογουμένως κυρίαρχοι σημαντικών υδάτινων και χερσαίων εκτάσεων περιοχών απομακρυσμένων μεν από τον γενέθλιο τόπο, αλλά σημαντικών, σε καίρια δε σημεία, και υψηλού πολιτιστικού επιπέδου, παρότι οι καιροί ήταν δύσκολοι για όλη την Ευρώπη. Εκεί τους προσφέρθηκε, αν και μέσω διενέξεων και συγκρούσεων αρχικώς, ζωή ειρηνική, ανετότερη, παιδεία και επαγγελματική αποκατάσταση για τα παιδιά τους. Οι πόλεις τις οποίες επόικησαν οι Βίκινγκς, συχνά με τις οικογένειές τους, εξελίχθηκαν σε μεγάλα εμπορικά κέντρα.

Η Ελένη Σαραντίτη, με ιδιαίτερη δεξιότητα πλέκει την ιστορία με τους μύθους, τις πολεμικές ενασχολήσεις με την πνευματική και καλλιτεχνική καλλιέργεια, δημιουργώντας γοητευτικές ξεναγήσεις τού αναγνώστη στον χώρο και στον χρόνο. Από τον θρύλο τής Άσλογκ και του Ράγκναρ στο εκπληκτικό «Δαχτυλίδι των Νιμπελούγκεν» του Βάγκνερ, από τον εποικισμό της Ρωσίας από τους Ρως και τους Βάραγγες, στον γάμο τού ηγεμόνα τού Κιέβου, Βλαδίμηρου Α' με την Άννα Πορφυρογέννητη, αδελφή τού Βασίλειου Β' Βουλγαροκτόνου και κόρης τού Ρωμανού Β' και της Θεοφανούς, αλλά και στον Νορβηγό ηγεμόνα Χάραλντ Γ', που τον συναντάμε ως Αράλτη στο «Στρατηγικόν» τού Κεκαυμένου, ο οποίος έθεσε τους Βάραγγες στην υπηρεσία τών Κομνηνών, του Μιχαήλ Δ' του Παφλαγόνα, του Μιχαήλ Ε' του Καλαφάτη, της Ζωής τής Πορφυρογέννητης και του Κωνσταντίνου Θ' Μονομάχου.

Αυτές οι “ξεναγήσεις” είναι ιδιαίτερα σημαντικές, καθώς οδηγούν τον αναγνώστη σε μια πλήρη εικόνα τού χώρου και του χρόνου, που έδρασε αυτός ο λαός, ξεκινώντας από την περιοχή Σκάνια τής Δανίας και δίνοντας το όνομα Σκανδιναβία στα κράτη που ξέρουμε σήμερα.

Η Ελένη Σαραντίτη όμως, ως σκηνοθέτης, στρέφει τον “φακό” της, περιστροφικά και στον χρόνο τής εξέλιξης τού πολιτισμού. Από την «Έρημη Χώρα» του Έλιοτ και την αναφορά της στη σφαγή τού Γιορκ και το τέλος τών Βίκινγκς (1066 μ. Χ.), στον Μεσαίωνα και στις φωτεινές μορφές του, όπως του Μπέικον και των άλλων “τέκνων τού Αριστοτέλη”, του Ομάρ Καγιάμ, του Τζελαλεντίν Ρουμί, που θεωρείται ιδρυτής τού Τάγματος των Μαβλεβήδων Δερβίσηδων, αλλά και της γερμανίδας Χίλντεγκαρντ του Μπίνγκεν, η οποία αν και μοναχή, υπήρξε πρωτοπόρος με τις αναφορές της στη γυναικεία φυσιολογία και σεξουαλικότητα.

Ιδιαίτερα διαφωτιστικές οι αναφορές της στη ζωγραφική τού Μεσαίωνα, που οδήγησε στον θαύμα τής Αναγέννησης, καθώς και οι αναφορές της στην εμφάνιση των πρώτων πανεπιστημίων στην Ιταλία (Μπολόνια, Πάδοβα, Σιένα, Νάπολη), την Ισπανία (Σαλαμάνκα, Βαγιαδόλ), τη Γαλλία (Τουλούζ, Μονπελιέ), την Αγγλία (Οξφόρδη, Κέμπριτζ) κ. α.

Συνοψίζοντας, μόνο εύσημα μπορώ να δώσω στην ανήσυχη Ελένη Σαραντίτη, για όσα προσφέρει με το βιβλίο της «Οι άνθρωποι του Βορρά – Βίκινγκς».